

American-Spanish Syntax, by CHARLES E. KANY. Second edition.¹ [Chicago], The University of Chicago Press, [1951]. XIV + 468 pàgs.

Habitualment considerem els fets sintàctics bastant a part en els treballs de dialectologia, tant, que són moltes — la majoria — les monografies dialectals que prescindeixen de tractar de la sintaxi del parlar estudiat, o només n'estudien l'anomenada sintaxi de les parts de l'oració, però no la sintaxi oracional completa. També és sabut, però, que la limitació que acabem de constatar no pot referir-se a l'extens domini del castellà d'Amèrica, per tal com allí, en contra del que succeeix pertot en dialectologia (poca literatura escrita en dialecte; ús succedani de la sintaxi de la llengua comuna, si no hi ha solució específica local apropiada, etc.), la personalitat nacional i política dels països llatins provoca un conreu normal de la llengua escrita, i així hi trobem uns usos sintàctics i en definitiva tota una literatura, que en els dialectes peninsulars (lleonès, aragonès, etc.) resultaria inconcebible. Puntualitzem: la llengua normalment usada a l'Amèrica espanyola és la castellana correcta, i, cal advertir-ho des d'ara, com a conseqüència, el Prof. Kany ha hagut de deixar de banda diverses obres de grans autors literaris (que per llur subordinació a la llengua literària comuna ja no podien interessar-lo), i en canvi ha trobat molt de material en escriptors localistes, ja propiament dialectals, encara que menys considerats (pàg. X). Aquesta literatura que oscilla entre un grau ja molt acostat a la llengua correcta (però ja amb abundosos fets diferencials) i un franc predomini de dialectalismes i localismes, és la base del llibre que comentem. Hom hi ha afegit la bibliografia lingüística més important (dialectologia hispano-americana, vocabularis d'americanismes, etc.),² i una sèrie d'observacions recollides pel mateix autor, adés amb converses amb hispano-americans, adés per correspondència (pàg. VIII).

El que precedeix justifica prèviament la riquesa del món sintàctic dialectal hispanoamericà estudiat en aquest llibre. El conjunt de fets adduïts pel Prof. Kany és, però, tan important, que hom en queda ben sorprès. Hi ha, certament, fenòmens que potser no tothom admetrà que són pròpiament sintàctics (com és, per exemple, la formació de mots), com n'hi ha d'altres que són de naturalesa sintàctica ensems que morfològica (l'apòcope dels adjectius, el *voseo*, problemes de gènere i nombre, etc.); nosaltres, sempre partidaris de considerar d'abast sintàctic tot allò que realitza una funció gramatical (sense negar tampoc el valor morfològic del mot, una vegada n'hem abstret aquella funció), trobem encertada aqueixa àmplia interpretació del concepte de sintaxi segons Kany. Però, àdhuc deixant a part els possibles punts d'encreuament morfològic-sintàctic, la riquesa i l'abundor del aspectes sintàctics tractats són remarcables.

Els fenòmens estudiats per Kany són els referents als grups que segueixen: I. Noms i articles: subdividit en complements directe i indirecte, gènere, nombre, noms en *-ada* i *-ida*, article definit i indefinit (pàgs. 1-29); II. Adjectius: apòcope, ús adverbial, possessius, interrogatius, comparació (pàgs. 29-54); III. El *voseo*: presentació, història i distribució geogràfica, prolixa i detallada

1. La primera edició, dins la mateixa sèrie que la segona, fou publicada el 1945, i tenia XIV + 464 pàgs.

2. La rica bibliografia consultada, literària i lingüística, pot veure's a les pàgs. 436-453.

(pàgs. 55-91); IV. Els altres pronoms personals: tractaments, usos dels pronoms simples i agrupats, enclític *-n*, casos d'omissió, formes redundants, construccions preposicionals, pronom reflexiu, col·locació dels pronoms (pàgines 92-127); V. Els altres pronoms: els neutres *le/lo/ello*, usos del relatiu, els interrogatius, valors encreuats del demostratiu, pronoms indefinits (pàgs. 127-152); VI. Temps verbals i formes reflexives: present per futur, present per passat, imperfet per plusquamperfet i altres intersubstitucions de temps, *había sido* = 'ha sido', valor de plusquamperfet d'indicatiu del subj. *-ra*, formes exhortatives, usos especials dels temps de subjuntiu, i un estudi de diversos verbs construïts com a reflexius (pàgs. 152-197); VII. Construccions verbals: a) perífrasis amb valor corresponent a l'aspecte verbal, modals, reiteratives, usos impersonals d'*haber* i *hacer* (pàgs. 197-230); VIII. Construccions verbals: b) construccions peculiars d'alguns verbs, usos de gerundi, locucions *diz que*, *es que* i altres que tenen menys difusió, expressió de desigs (pàgs. 231-267); IX. Locucions adverbials: inventari interessantíssim d'usos adverbials de molts mots i d'usos peculiars dels adverbis comuns; ambdós són importants, tant o més que per a la sintaxi, per a la semàntica (pàgs. 267-333); X. Preposicions: inventari, semblant a l'anterior, dels usos preposicionals, dels quals cal destacar *a*, *con* i *en* (pàgs. 333-374); XI. Conjuncions: una altra llista d'usos, ara conjuntius, de les conjuncions de la llengua o de mots que s'empren amb aquest valor, de vegades forçant molt els usos primitius (pàgs. 374-402); XII. Interjeccions: on, ultra la interjecció propiament dita, trobem tractats ja diversos mots amb valor gramatical — recordem *cómo no* —, i els vocatius de tractament (pàgs. 402-435).

Els fenòmens estudiats pel Sr. Kany són presentats en llur totalitat en el conjunt de la vasta geografia dels parlars hispanoamericans: aquests són esmentats de sud a nord, segons un criteri exposat per l'autor (pàg. VIII) i cada país obre un epígraf on és exemplificat l'ús sintàctic corresponent amb fragments literaris. Aquest mètode permet de veure quin abast té cada tret dins el domini americà. L'extensió del territori estudiat i la natura dels fets adduïts confereixen prou personalitat a l'obra del Prof. Kany, perquè aquesta necessiti, encara, més reforç; amb tot, l'evident relació que hi ha entre bon nombre de sintagmes hispanoamericans (especialment quan són més generals a tot el domini) i les tendències naturals de tot el castellà (àdhuc el de la Península) fa que hom es dolgui de com ha estat poc aprofundida la susdita relació: al nostre entendre, el llibre hauria estat millorat amb la integració del seu contingut a la sintaxi general castellana i crítica de posicions de lingüistes i gramàtics, com posa de manifest algun cas en què hom ja ha establert, bé que tímidament, aquesta integració: qüestions de *leísmo/loísmo* (pàg. 102), ús del subjuntiu *-ra* com a plusquamperfet (pàg. 170-171), construccions de *diz que* (pàgs. 244-246), etc. Tampoc no s'ha proposat l'autor (i no li'n fem retret, perquè no s'ho ha proposat, i perquè desorbitaria l'orientació del llibre) d'engranar els fets sincrònics presentats amb el curs evolutiu de la frase castellana: generalment es limita a esmentar algun ús paral·lel del *Quijote*, o textos medievals o de l'Edat d'Or (ben sovint trets del llibre de Keniston sobre sintaxi del castellà cinc-centista), però no hi trobem veritables incursions dins el camp històric (cal exceptuar, potser, l'article definit amb els noms propis, pàg. 22, i el *voseo*, pàgs. 58-59). No lamentem la manca sistemàtica d'una aportació total en les dues dimensions (geogràfica i històrica), que, suposant que fos de realització possible en un llibre així, li faria perdre el seu caràcter

didàctic, però, atesa aquesta finalitat didàctica, sí que hom podia assajar de vincular, de manera constant i ensem ben sumària, els usos sintàctics d'Amèrica a la vida de tota la llengua.

Del contingut de l'important llibre de Kany se'n desprenen dues conseqüències per a la caracterització sintàctica de l'hispanoamericana, que, bé que semblen contradir-se, responen a les tendències (tradicional-conservadora i innovadora) de tots els dialectes. La primera és una manifestació més de l'anomenada tendència analítica del romànic i ja del llatí vulgar: tendència vigent encara avui, ens ofereix típiques mostres de la seva vitalitat a Amèrica: *de él* = 'su' (pàgs. 47-48), *lo más* = 'muy' (pàgs. 308-309), *a lo que, lo que* = 'cuando' (pàgs. 374-376), els usos superflus de *que* (pàgs. 395-400), etc. La tendència innovadora porta vers una extraordinària compressió de la frase, prescindint o aglutinant algun dels seus elements: omissió de pronoms personals (pàgs. 114-116), *no te hagas* = 'no te hagas el tonto' (pàgs. 234-235), *quierde* = 'qué es de...' (pàgs. 260-261), l'expressió de desigs (pàgs. 261-264), *de no* = 'de lo contrario' (pàgs. 297-299), omissió de diverses preposicions (pàgs. 333-334, 349-353, 366-368, 373-374), i cloem la llista amb ¿y?, frase condensada que val '¿pues?', '¿en qué quedamos?', '¿conque?', '¿en qué paró aquello?', 'pues... ¿qué quiere?', '¿qué más?', '¿qué hacemos?', '¿qué sé yo?', etc. (pàgs. 400-402). Podríem afegir, encara, noves tendències, sobretot innovadores, però allargaríem massa aquesta recensió.

Hem insinuat abans que l'objectiu del llibre és didàctic: es tracta de facilitar la lectura de textos hispano-americans a qui, tot i posseir bé el castellà, li és difícil de seguir amb profit la literatura d'ambients locals; això sol ja justifica que, publicat el 1945, s'hagi reeditat el 1951. Tractant-se d'un llibre didàctic, hi havia el perill que el lector exagerés les escissions del món lingüístic hispano-americà, i que arribés a conclusions secessionistes, ara que hom ha reprès l'antic tema de la unitat del castellà; però un advertiment de Kany³ confessant la seva fe en la unitat, s'avança a desfer possibles consideracions del lector.

La presentació i la disposició material del llibre són agradables i útils.⁴ Bona enumeració bibliogràfica (pàgs. 436-453), on, però, són barrejats, en un sol ordre alfabètic, treballs lingüístics i textos literaris. Complets índexs de matèries (pàgs. 455-467).

A.-M. BADIA i MARGARIT

3. «The present work points toward unity in that it proves that many such locutions, formerly considered limited to one or two regions, enjoy a much greater geographical range and often are part of a general heritage from Spain. Further study will undoubtedly support the contention that linguistic usage in the different countries is tending toward unity rather than toward chaos. And unification of linguistic conscience may eventually obliterate local peculiarities» (pàg. XII).

4. Potser les locucions adverbials (pàgs. 267-333) haurien d'haver-se col·locat, no per ordre alfabètic únic, sinó per grups segons llur significació; creiem que la consulta del lector seria, tal com ho proposem, més ràpida. No direm el mateix de les preposicions, perquè llur nombre és més fix, i de sempre hom les coneix enumerades de la mateixa manera.